

Op de fiets

Al bijna twintig jaar ben ik als docent geschiedenis verbonden aan de regionale scholengemeenschap in Ter Apel. Vanuit de Delftlanden, de Emmer wijk waar ik met mijn gezin woon, is de afstand ongeveer 24 kilometer. Meestal ga ik met de auto naar mijn werk, maar in de mooie maanden pak ik ook wel eens de fiets. Elektrisch weliswaar. Het moet natuurlijk wel leuk blijven. De fietstocht duurt een uur en een beetje. De route loopt dwars door onze gemeente en wat is er onderweg veel te zien! Ik rijd door verschillende dorpen met ieder zijn eigen kenmerken en bijbehorende landschappen. In dit artikel neem ik de lezer mee op reis van Emmen naar Ter Apel. Daarbij geldt hetzelfde als wat ik aan mijn leerlingen probeer mee te geven: je snapt het heden beter, als je iets weet van het verleden. Oftewel: alles wat je om je heen ziet, is daar met een reden.

De Delftlanden

De Delftlanden is de jongste wijk van Emmen (zie afb. 1). Toch staan de oudste huizen er alweer meer dan 15 jaar. Toen wij er in 2008 kwamen wonen, lag een groot deel van de wijk nog braak. Daaromheen bewerkten boeren hun akkers. Tot vrij recent konden wij in de winter vanuit huis de vrachtwagens over de autosnelweg A37 zien rijden.

Vanwege het gebrek aan voorzieningen zagen veel mensen wonen in de Delftlanden niet zitten. Voor ons was deze wijk echter een volstrekt logische keuze. En niet alleen omdat binnen de gemeente hier de meeste kavels beschikbaar waren. Mijn vrouw kwam uit de nieuwbouw van de Rietlanden en ikzelf ben opgegroeid op het platteland van Erm. De Delftlanden had van beide wat. Eigenlijk zag ik het gebrek aan voorzieningen juist als voordeel: lekker rustig.

De afgelopen jaren hebben veel gezinnen de Delftlanden alsnog weten te vinden. Het is bijna niet te geloven hoe snel een wijk kan groeien. Wel is het nog steeds wachten op een winkelcentrum. Gelet op het stijgende inwonertal zal de bouw wel een keer starten. De locatie is allang ingetekend en er schijnt ook al een naam te zijn: Overdelft.

Ondertussen zijn de twee basisscholen veel te klein geworden om de voortdurende aanwas van nieuwe kinderen te kunnen herbergen. Het zal dan ook niet lang meer duren voordat de semipermanente en uit hun voegen gebarsten lokalen plaats voor nieuwbouw gaan maken.

De fietsbrug over de Rondweg heeft voor mij een bijzondere betekenis. De brug is een markant herkenningspunt en staat symbool voor de wijk waar mijn vrouw en ik ons al jaren thuisvoelen. Om die reden hebben wij op onze trouwdag een aantal

foto's daar laten maken (zie afb. 2). Geen verre oorden waar je een vreemdeling bent. Hier komen wij weg!

Afb. 1. (A. Eggens, 20 mei 2024)

Afb. 2. (Collectie A. Eggens, 29 januari 2010)

Afb. 3. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 4. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 5. (<http://kwebbel.org/?o=4>)

Boven: Afb. 6. (<http://emmen.serc.nl/nostalgie-oude-fotos/oud-emmen/10/>)

Rechts: Afb. 7. (A. Eggens, 16 mei 2024)

Noordbarge

De rit gaat verder langs het Noordbargerbos richting Noordbarge. Tegen de bosrand aan ligt de stadsboerderij 't Nije Hoff (zie afb. 3). De eigenaren proberen met hun bedrijf onder meer de burgerbevolking te betrekken bij de moderne melkveehouderij. Een opmerkelijk streven in een gebied dat nog niet zo heel erg lang geleden praktisch volkomen agrarisch ingericht was. Dat zegt wat over hoe snel en ingrijpend nieuwe technologieën en andere innovaties een samenleving kunnen beïnvloeden. Tegelijkertijd worden de herinneringen aan het leven van onze voorouders nog op allerlei manieren levend gehouden. Zo bakken ze in Noordbarge één keer per jaar stoet op de wijze zoals dat vroeger ging (zie afb. 4). Daarvoor wordt de oven op de brink gebruikt, maar het kneden van het deeg schijnt tegenwoordig machinaal te gebeuren. De verworvenheden van de moderne tijd hoeven we niet te negeren natuurlijk.

Het Emmer centrum

Ook in het Emmer centrum valt op hoeveel er in korte tijd kan veranderen. Eind jaren tachtig heb ik een deel van mijn middelbare schooljaren op 'De Dissel' aan de Van Schaikweg doorgebracht. Aan de overkant stond de brandweerkazerne met daarachter de sportvelden van de school. Regelmatig zagen we tijdens de lessen de spuitwagens met veel kabaal uitrukken om ergens een brand te blussen of anderszins mensen te redden. Zowel de school als de kazerne zijn inmiddels verdwenen. Woningen en een parkeerplaats zijn ervoor in de plaats gekomen (zie afb. 5, 6 en 7). Het Raadhuisplein is ook zo'n typisch voorbeeld van stedelijke reorganisatie (zie afb. 8). Nog niet zo heel lang geleden bevonden zich daar nog de restanten van de loopbrug Traverse, was er geen verkeerstunnel in de Hondsrugweg en bestond Wildlands ook nog niet (zie afb 9). Wat kwamen we vaak in het

Afb. 8. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 9. (Collectie Piet Naber)

oude dierenpark. Onze jongste heeft er allang geen actieve herinneringen meer aan. Mooi dat de dieren in hun nieuwe onderkomens op de es meer ruimte hebben gekregen. Ik mis echter nog steeds de charme van de oude locatie. Juist om die reden kom ik niet graag in het hedendaagse Rensenpark.

Weerdinge

Via de Weerdingerstraat fiets ik naar de rand van Emmen en daarmee naar het platteland van Weerdinge. Dit is één van de plekken in onze regio die al duizenden jaren wordt bewoond. Het volk van de Trechterbekercultuur leefde er op de hogere zandgronden en liet er hun sporen na in de vorm van huurbedden. Het is dan ook heel toepasselijk dat juist hier in zwerfkeien wordt gehandeld (zie afb. 10). Weerdinge heeft een soortgelijke ontwikkeling doorgemaakt als andere esdorpen. Veel boerderijen en winkels zijn er in de loop van de tijd verdwenen. Maar de schapen, die vanwege hun mest zo onmisbaar voor het gemengde boerenbedrijf waren, grazen er nog steeds (zie afb. 11).

In Weerdinge buigt het fietspad om de schaapskudde heen. Eigenlijk heeft dat pad meer weg van een trottoir waarop wielrijders gedoogd worden. Al rijdend vraag ik mij er wel eens af of daar ooit iemand in een fractie van onoplettendheid van de stoeprand is gereden en zo te pas is gekomen. Overigens lijken steeds meer fietsers een helm te dragen. Zou dat alleen met de hogere snelheid van elektrische fietsen te maken hebben, of speelt de discutabele staat waarin onze fietspaden soms verkeren daarbij ook een rol? Kuilen en hobbels maken het er voor de gebruikers niet aangenamer op en sommige stukken zijn zelfs ronduit gevaarlijk.

Dat geldt ook voor het fietspad langs de Bergweg (zie afb. 12). Al jaren maken schots en scheef liggende betonplaten daar een deel van het wegdek uit. Misschien een aantrekkelijk parcours voor de avontuurlijke mountainbiker, maar zeer onwenselijk voor de nietsvermoedende wielrijder die veilig

Afb. 10. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 11. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 12. (A. Eggens, 13 mei 2024)

Afb. 13. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 14. (A. Eggens, 13 mei 2024)

Afb. 15. (A. Eggens, 13 mei 2024)

Boven: Afb. 16. (A. Eggens, 13 mei 2024)

Rechts: Afb. 17. (A. Eggens, 14 mei 2024)

zijn bestemming hoopt te bereiken. Ik kan me niet voorstellen dat de gemeente hier geen weet van heeft. Het is dan ook gissen waarom ze de herstelwerkzaamheden niet allang hebben afgerond. Heeft dat te maken met geldgebrek, te weinig personeel, desinteresse of een reden die ik op dit moment niet kan verzinnen? Hopelijk hoeven er niet eerst slachtoffers te vallen voordat het euvel verholpen wordt. Niet alleen forenzen maken gebruik van het fietspad richting de Tramwijk. Veel asielzoekers moeten naar het aanmeldcentrum in Ter Apel om zich te laten registreren. Hun verblijf aldaar kan soms enige tijd duren. Sommigen van hen lopen van Emmen naar Ter Apel. Blijkbaar gebeurt dat regelmatig aangezien de bewegwijzering erop is aangepast (zie afb. 13).

Nieuw-Weerdinge

Direct buiten Weerdinge beginnen de voormalige veenderijen (zie afb. 14). Op foto's is het niet altijd goed te zien, maar doordat de turf is afgegraven, liggen die gebieden beduidend lager in het landschap. Dat valt zeker op als je naar de bommenrij aan de andere kant van de Oude Weerdingerdijk kijkt (zie afb. 15). De zetvelden met de turfbulten zijn allang verdwenen. Nu rijden er John Deeres en andere reuzen op wielen om ons voedsel te verbouwen. In de verte zijn steeds overal de windturbines te zien. De een beschouwt ze als een cruciaal onderdeel van de energietransitie, de ander vindt ze in de eerste plaats horizonvervuilend. Duidelijk is dat ze voor niemand te missen zijn.

Kenmerkend voor het veengebied zijn de kanalen. Die waren aanvankelijk nodig voor de afwatering en later voor het wegvoeren van de turven naar de verbruikers elders in Nederland. Na het verdwijnen van de turfwinning en de komst van modernere transportmiddelen werden ze lastig gevonden. Als gevolg daarvan werden ze vaak gedempt. Dat gebeurde ook met het kanaal in Nieuw-Weerdinge. Tegenwoordig verraden bommenrijen nog de ligging

Afb. 18. (Vervening te Emmer-Compasuum, een schilderij van Johann Coenraad Hermann Heijenbrock (Amsterdam, 27-07-1871 - Blaricum, 18-03-1948). Hij was een schilder van arbeid, nijverheid en industrie. Van dit schilderij is een schoolplaat gemaakt.)

van deze voormalige waterweg (zie afb. 16). Die zorgen trouwens voor een aangename koelte als tijdens het fietsen de zon flink schijnt. In het centrum van Nieuw-Weerdinge bevindt zich een hommage aan de turfstekers (zie afb. 17). Deze onverschrokken arbeiders werkten in weer en wind om de brandstofvoorziening voor de bevolking en de industrie te verzorgen (zie afb. 18). Wat zullen ze een zwaar leven hebben gehad. Terecht dat ze nog steeds worden geëerd.

Ter Apel

Bij het overschrijden van de provinciegrens en het binnenrijden van Ter Apel verandert direct de bestrating. De hobbelige klinkerweg maakt plaats voor asfalt (zie afb. 19). Dat rijdt een stuk beter. Gelukkig maar, want het is nog een heel stuk langs het kanaal richting het centrum van het dorp. Aan de andere kant van het kanaal was ooit een populaire ontmoetingsplaats voor jongvolwassenen. Zij

zochten daar vertier in discotheek Bermuda. Onze school organiseerde er ook wel feesten voor leerlingen. De dancing is inmiddels gesloten en gesloopt. Op het lege terrein dat is overgebleven parkeert af en toe een vrachtwagen voor het internationale wegverkeer.

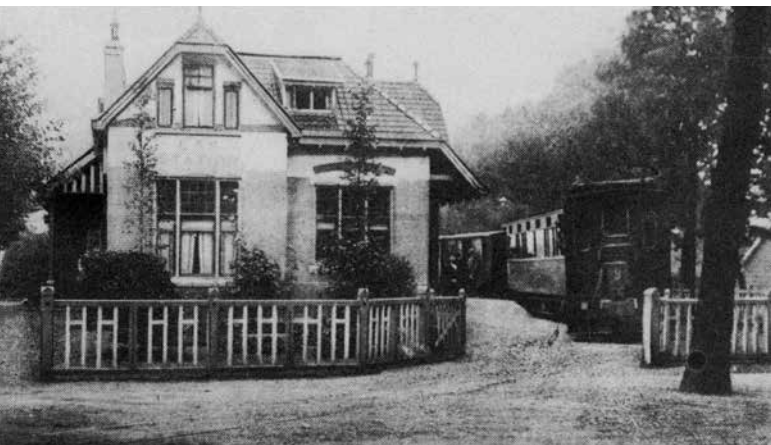
Ter Apel is zeer goed over het water te bereiken. Er zijn verbindingen richting Stadskanaal en verder noordwaarts, Duitsland en via Emmer-Compasuum met de rest van Nederland (zie afb. 20). Watertoeristen weten Ter Apel goed te vinden. Speciaal voor hen is er in het dorp een jachthaven. Regelmatig moeten bruggen over het Ter Apelkanaal worden afgedraaid of omhoog gehesen, zodat de boten verder kunnen varen. Leerlingen die te laat in de les verschijnen, gebruiken met name in de zomermaanden geregeld als excuses 'dat de brug openstond'. Net over de Roswinkelerbrug stond vroeger het station van de Eerste Drentsche Stoomtramweg-

Afb. 19. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Afb. 20. (A. Eggens, 27 mei 2024)

Afb. 21. (Bergen, A.E. van e.a., De stoomtram in Zuid-Oost Drenthe, Zuidwolde 1982, blz. 16)

Afb. 22. (A. Eggens, 21 mei 2024)

Afb. 23. (A. Eggens, 14 mei 2024)

Maatschappij (zie afb. 21 en 22). Vanaf het begin van de vorige eeuw vertrokken daar de stoomtrams om vervolgens via Nieuw-Weerdinge en Weerdinge naar Emmen te rijden. Er waren ook verbindingen met Emmer-Compasuum en het Groninger land. Dat maakte van Ter Apel een heus infrastructuureel knooppunt. In 1942 werd de tramlijn richting Emmer-Compasuum opgebroken en net voor de bevrijding in april 1945 bliezen de Duitse bezetters een trambrug over het kanaal in Ter Apel op. Dat moest de geallieerde opmars vertragen, maar die lieten zich er niet door tegenhouden. Door de verwoesting kon de stoomtram echter niet langer Emmen bereiken. Na de oorlog is die verbinding vanwege de concurrentie met het gemotoriseerde wegverkeer nooit meer hersteld.

Aan het einde van de Oude Weg staat de RSG Ter Apel (zie afb. 23). Dat betekent dat ik op mijn bestemming ben aangekomen. De (werk)dag kan beginnen.

Routekaart

Een routekaart van de fietstocht van Albert Eggens met een beschrijving kunt u via de website <https://hvzod.org/activiteiten/> laten neerdalen.

Fietsroutes

In de *Kroniek* willen we aandacht besteden aan fietsroutes langs historische plaatsen.

Fietst u zelf ook wel eens in onze omgeving een leuke route en zijn daarbij interessante historische wetenswaardigheden te vermelden?

Tip dan de redactie via:

alberteggens@hotmail.com!

